

A young boy with dark skin and short brown hair, wearing a bright blue polo shirt, is sitting at a wooden desk in a classroom. He is leaning forward, resting his chin on his hand, and smiling warmly at the camera. In the background, other children are seated at desks, and a teacher is standing near a green chalkboard, gesturing with their hand. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day.

KINDEREN OVER KINDERRECHTEN

NC
DO

ONDERZOEKSREEKS **24**

NCDO is het Nederlandse kennis- en adviescentrum voor burgerschap en internationale samenwerking. NCDO voert onderzoek uit, geeft trainingen en stimuleert de meningsvorming over mondiale thema's door publicaties te verzorgen en de discussie op gang te brengen. NCDO werkt daarbij samen met overheid en politiek, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en wetenschap.

Heeft u vragen of opmerkingen over dit onderzoek of wilt u op de hoogte worden gehouden van nieuw onderzoek, neem dan contact op met NCDO via onderzoek@ncdo.nl.

Foto omslag: 123rf.com/Michael Jung

ISBN: 978-90-74612-62-3

Amsterdam, november 2014

NCDO is het centrum voor mondiaal burgerschap.
Postbus 94020, 1090 GA Amsterdam
tel +31 (0)20 568 87 55
onderzoek@ncdo.nl, www.ncdo.nl

KINDEREN OVER KINDERRECHTEN

LETTE HOGELING
MARIJE VAN GENT

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	5
1. INLEIDING	7
2. BEKENDHEID KINDERRECHTEN	9
3. MENING OVER KINDERRECHTEN	14
4. IN DE PRAKTIJK	19
5. TOT SLOT	21
VERANTWOORDING	23
LITERATUUR	24

SAMENVATTING

Alle kinderen hebben, zonder uitzonderingen, rechten. Die rechten zijn vastgelegd in het VN-Kinderrechtenverdrag dat in 1989 door de VN werd aangenomen. Kinderrechten komen steeds vaker aan de orde in het politieke en maatschappelijke debat in Nederland. Sinds 2011 kent Nederland dan ook een Kinderombudsman die controleert of de kinderrechten in Nederland worden nageleefd. Hoe denken Nederlandse kinderen eigenlijk zelf over kinderrechten? In dit rapport belichten we kinderrechten vanuit het perspectief van Nederlandse kinderen van negen tot twaalf jaar. Ruim 1.100 kinderen gaven hun mening en ervaringen in een online vragenlijst. Zijn kinderen bekend met de rechten in het verdrag? Welke kinderrechten vinden zij belangrijk? En zijn ze tevreden over de kinderrechtensituatie in hun eigen omgeving en in Nederland?

Bekendheid kinderrechten

Meer dan de helft van de kinderen weet tenminste één recht te noemen. Relatief veel kinderen noemen (als eerst) het recht op onderwijs. Ook het recht op ‘eten en drinken’ wordt door relatief veel kinderen genoemd, evenals huisvesting. Daarnaast noemen kinderen ook het recht om niet te hoeven werken, het recht om te zeggen wat je denkt, het recht om te spelen, het recht op zorg en het recht op bescherming tegen geweld.

Het Kinderrechtenverdrag lijkt niet erg bekend onder Nederlandse kinderen. Bijna twee derde heeft nog nooit van het VN-Kinderrechtenverdrag gehoord. Slechts zes procent kent het Kinderrechtenverdrag en ‘weet wat het is’. Kinderen van twaalf geven minder vaak aan dat zij nog nooit gehoord hebben van het Kinderrechtenverdrag dan jongere kinderen (9-11 jaar). Het is echter niet zo dat 12-jarigen ook vaker weten wat het verdrag is. Ze hebben er enkel vaker van gehoord, maar weten nog steeds niet precies wat het is.

Op welke manier hebben kinderen gehoord over de kinderrechten, waar hebben zij er iets over geleerd? Ruim een kwart geeft aan ‘nergens’ over kinderrechten geleerd te hebben, maar de meerderheid van de kinderen hoort over de kinderrechten op school. Toch wordt slechts bij 15 procent van de kinderen op school ‘vaak’ of ‘altijd’ over kinderrechten gesproken. Bij de meerderheid van de kinderen wordt op school soms over kinderrechten gesproken.

Mening over kinderrechten

Kinderen zijn van mening dat ‘eten en drinken’ één van de dingen is die in ieder geval goed geregeld moet zijn. Daarnaast vinden Nederlandse kinderen het belangrijk dat een kind naar school moet kunnen gaan en dat kinderen in ieder geval naar de dokter moeten kunnen als ze ziek zijn. Hoewel vrijheid van meningsuiting vaak spontaan genoemd wordt door kinderen als recht, blijkt het relatief minder belangrijk. Ook kinderarbeid wordt spontaan relatief vaak genoemd, maar heeft geen prioriteit vergeleken met andere rechten.

De meerderheid van de kinderen vindt dat de rechten van kinderen in Nederland goed geregeld zijn. Nog ruim een kwart van de Nederlandse kinderen vindt dat er nog verbetering mogelijk is wat betreft kinderrechten in Nederland. Een substantieel deel van de kinderen geeft aan dat zij ‘het niet weten’ of heeft geen sterke mening hierover.

En hoe zit het in de praktijk? Over het recht op vrijheid van meningsuiting zijn de meningen verdeeld; een derde van de kinderen voelt zich slechts soms of (bijna) nooit vrij om in de klas te zeggen wat hij/zij denkt. Twee derde van de kinderen vindt daarnaast dat de volwassenen in hun omgeving goed naar hen luisteren.

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

Op 20 november 1989, nu zo'n 25 jaar geleden, hebben landen uit de hele wereld afspraken gemaakt over de rechten van kinderen in het Kinderrechtenverdrag. Alle kinderen hebben zonder uitzonderingen, net als volwassenen rechten, en die zijn vastgelegd in dit verdrag. In totaal 193 landen hebben het kinder-rechtenverdrag geratificeerd, behalve de Verenigde Staten, Somalië en Zuid Soedan. (www.kinderrechten.nl). Nederland is sinds 1995 lid van het Kinderrechtenverdrag. Op drie artikelen heeft de Nederlandse regering een voorbehoud gemaakt, namelijk op het recht van kinderen op sociale zekerheid (dat in Nederland via de ouders wordt geregeld), bij het recht van kinderen op juridische bijstand en bij het verbod op het van toepassing verklaren van het volwassenenstrafrecht op kinderen van zestien jaar en ouder.

Waarom is het belangrijk te kunnen spelen?

“Als kinderen niet kunnen spelen dan hebben ze geen vrijheid”

Kinderrechten zijn er voor alle kinderen, dus ook voor kinderen in Nederland. Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind – dat bijhoudt hoe en of landen het verdrag naleven - ontvangt elke vijf jaar een rapport van de Nederlandse regering over hoe de kinderrechten in Nederland er voor staan. Deze rapportage is een verplichting die voor alle landen volgt uit ratificatie van het Kinderrechtenverdrag. Een collectief van Nederlandse (niet gouvernementele) organisaties die zich bezighouden met de situatie van kinderen levert input aan de regering door een rapport aan te leveren met informatie en aanbevelingen. In de zomer van 2014 publiceerde het ngo-collectief dan ook het rapport Kinderrechten in Nederland. In die rapportages vertellen allerlei experts op het gebied van kinderrechten en kinderen hoe het ervoor staat met de kinderrechten

in Nederland. Ze stelt daarin dat het leven van kinderen in Nederland over het algemeen goed is en: “Alle basisvoorzieningen zijn beschikbaar, en vaak meer dan dat. Niet ieder kind in Nederland kan echter op dezelfde wijze gebruikmaken van deze voorzieningen. Bovendien vraagt het VN-Kinderrechtenverdrag meer dan het aanbieden van basisvoorzieningen” (Kinderrechtencollectief, 2014).

Kinderrechten komen steeds vaker aan de orde in het politieke en maatschappelijke debat. Sinds 2011 kent Nederland dan ook een Kinderombudsman. De Kinderombudsman controleert of de kinderrechten in Nederland worden nageleefd door de overheid, maar ook in het onderwijs, de kinderopvang, jeugdzorg en de gezondheidszorg. De Kinderombudsman adviseert het parlement en organisaties en maakt mensen bewust van de kinderrechten (www.kinderombudsman.nl). Naast de mening van professionals en experts is het interessant om te weten hoe Nederlandse kinderen eigenlijk zelf over kinderrechten denken. Veel onderzoek onder jongeren naar kinderrechten richt zich op jongeren vanaf een jaar of twaalf. In dit rapport belichten we kinderrechten vanuit het perspectief van jonge Nederlandse kinderen van negen tot twaalf jaar. Ruim 1.100 kinderen gaven hun mening in een online vragenlijst. Zijn kinderen bekend met de rechten in het verdrag? Welke kinderrechten vinden zij belangrijk? En zijn ze tevreden over de kinderrechtsituatie in hun eigen omgeving en in Nederland?

Waarom is het belangrijk om je mening te kunnen zeggen?

“Omdat ik niet bang wil zijn om dingen te zeggen die ik belangrijk vind”

Om het begrijpelijk te houden voor kinderen zijn veel rechten wat anders en eenvoudiger benoemd in de vragenlijst. Zo is het Artikel 27 (Levenstandaard) voor kinderen onder andere vertaald naar het recht op eten en drinken.

HOOFDSTUK 2

BEKENDHEID KINDERRECHTEN

Het kinderrechtenverdrag viert 20 november 2014 haar 25-jarig jubileum. Leven de kinderrechten onder Nederlandse kinderen? En in hoeverre zijn Nederlandse kinderen eigenlijk bekend met het Verdrag en met de kinderrechten in het algemeen? We vroegen hen aan te geven welke rechten zij kennen (spontane bekendheid) en of zij gehoord hebben van het Kinderrechtenverdrag. Daarnaast komt in dit hoofdstuk aan de orde waar kinderen informatie over de kinderrechten krijgen. Wordt er bijvoorbeeld op school veel over kinderrechten gepraat?

2.1 Spontane bekendheid van kinderrechten

Welke kinderrechten kunnen 9 tot 12-jarigen spontaan noemen? Na een korte intro waarin uitgelegd werd wat kinderrechten zijn, vroegen we kinderen zoveel rechten op te noemen als ze konden. Een relatief hoog percentage, veertig procent van de kinderen, weet spontaan geen kinderrechten te noemen. Meer dan de helft van de kinderen (60%) geeft tenminste één antwoord. Relatief veel kinderen noemen (als eerst) het recht op onderwijs. In artikel 28 van het Kinderrechtenverdrag staat dat ieder kind recht heeft op onderwijs, en dat basis-onderwijs voor ieder kind gratis en verplicht moet zijn. Daarnaast stelt Artikel 28 dat de overheid ervoor moet zorgen dat voortgezet- en beroepsonderwijs toegankelijk is, schooluitval moet aanpakken en dat internationale samenwerking nodig is om analfabetisme te bestrijden¹. Kinderen formuleerden dit recht op verschillende manieren, maar houden het redelijk algemeen.

Artikel 28 Onderwijs:

“Alle kinderen hebben het recht op onderwijs”

“dat ieder kind naar school kan gaan”

“het recht om te leren”

“wij hebben recht op school”

Ook het recht op ‘eten en drinken’ door relatief veel kinderen genoemd. Dit is in het verdrag terug te vinden in Artikel 27 van het Verdrag, waarin staat

¹ Zie bijvoorbeeld www.kinderrechten.nl, ook voor informatie over de andere artikelen in het Kinderrechtenverdrag.

dat ieder kind recht heeft op een levensstandaard die voldoende is voor zijn of haar lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling. Ouders zijn daarvoor verantwoordelijk, maar de overheid moet hen hierbij helpen zodat kinderen bijvoorbeeld voldoende eten en kleding hebben, maar ook adequate huisvesting.

Artikel 27 Levensstandaard:

“dat iedereen goed moet kunnen eten”

“goed drinkwater”

“schoon water”

“het recht op eten en drinken”

Huisvesting wordt ook door kinderen nog vaak genoemd, bijvoorbeeld als “recht op een dak boven je hoofd”, “een eigen slaapkamer”, “een lekker bed” of “een eigen huis”. Naast onderwijs, eten en drinken en onderdak noemen kinderen vaker het recht om niet te hoeven werken (“niet te hoeven werken als kind”, “kinderarbeid”, “geen kinderslaven”), het recht om te zeggen wat je denkt (vrijheid van meningsuiting), het recht om te spelen, het recht op zorg (“een dokter”) en het recht op bescherming tegen geweld. Onder die laatste categorie valt een veilige leefomgeving (“vrede”, “geen oorlog”, “leven zonder oorlog”) maar ook bescherming tegen kindermishandeling en een veilige buurt.

Artikel 13 Vrijheid van Meningsuiting:

“om te zeggen wat je vindt”

“te zeggen wat je denkt”

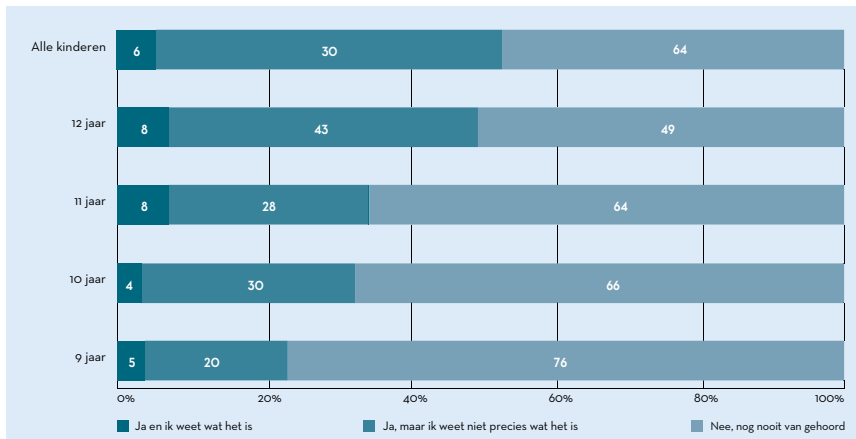
“vrijheid van meningsuiting”

2.2 Geholpen bekendheid kinderrechtenverdrag

De afspraken over de rechten van kinderen zijn door bijna alle landen ondertekend en vastgelegd in het VN Verdrag inzake de rechten van het Kind. Bijna twee derde van de Nederlandse kinderen tussen de 9 en 12 jaar heeft nog nooit van het VN-Kinderrechtenverdrag gehoord (zie Figuur 1). Slechts zes procent kent het Kinderrechtenverdrag en ‘weet wat het is’. De overige 30 procent heeft er wel eens van gehoord maar weet niet precies wat het is. Jongens en meisjes zijn even bekend met het verdrag. Maar er zijn wel verschillen in de bekendheid van het verdrag tussen jongere en ‘oudere’ kinderen. Kinderen van 12 geven minder vaak aan dat zij nog nooit gehoord hebben van het Kinderrechtenverdrag dan jongere kinderen (9-11 jaar). Het

is echter niet zo dat 12-jarigen ook vaker weten wat het verdrag is. Ze hebben er enkel vaker van gehoord, maar weten nog steeds niet precies wat het is.

De relatieve onbekendheid sluit aan bij bevindingen uit ander onderzoek onder iets oudere kinderen. Uit onderzoek van het Kinderrechtencollectief in 2012 bleek dat bijna zeven op de tien jongeren (69%) nog nooit hebben gehoord van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (Kinderrechtencollectief, 2012). Daarnaast bleek uit een onderzoek onder Europese jongeren van 15 tot 17 jaar dat zij niet of nauwelijks nadenken over mensenrechten. En dat zij die rechten niet automatisch betrekken op hun eigen situatie of de situatie van mensen die zij kennen. Nog minder hielden deze jongeren zich bezig met specifieke rechten van kinderen (Europese Unie, 2011).

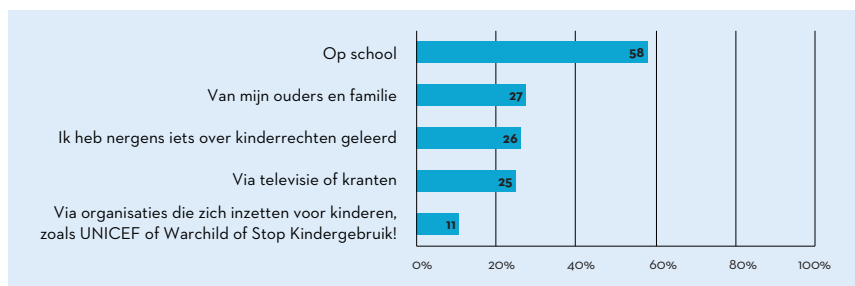
Figuur 1. Heb je wel eens gehoord van het VN-Kinderrechtenverdrag? (%; gewogen resultaten, (ongewogen) n = 1.128).

2.3 Leren over kinderrechten

Kinderen blijken redelijk in staat ten minste één kinderrecht te noemen, hoewel de bekendheid van het VN-kinderrechtenverdrag erg klein is. Op welke manier hebben kinderen gehoord over de kinderrechten, waar hebben zij er iets over geleerd?

De meerderheid van de kinderen hoort over de kinderrechten op school (58%, zie Figuur 2). Ook wordt er thuis, door ouders en familie, over kinderrechten gepraat (27%) en geeft een kwart van de kinderen aan via televisie

of kranten over kinderrechten te hebben gehoord. Ongeveer één op de tien kinderen krijgt informatie over kinderrechten van organisaties die zich inzetten voor kinderen, zoals UNICEF, War Child of Stop Kindermisbruik. Ruim een kwart, 26 procent van de kinderen, heeft ‘nergens’ over kinderrechten geleerd.

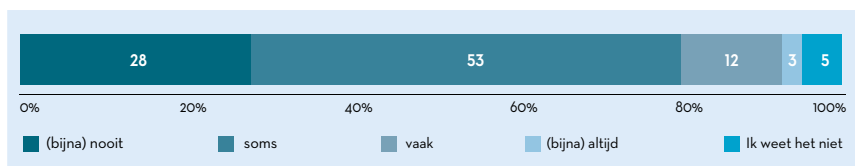
Figuur 2. Hoe heb je er iets over gehoord? (% , gewogen resultaten, (ongewogen) n = 1.128)

Jongens geven vaker dan meisjes aan dat zij nergens iets over kinderrechten hebben gehoord. Meisjes hebben daarnaast vaker dan jongens iets opgestoken over kinderrechten via televisie en kranten óf via organisaties die zich inzetten voor kinderen.

De ‘jongere’ kinderen, 9 en 10-jarigen, geven vaker aan dat zij nergens iets over kinderrechten hebben geleerd. Ook verschillen ze met de 11 en 12-jarigen hoe zij over kinderrechten hebben gehoord. Ze geven minder vaak aan op school over de kinderrechten gehoord te hebben. Wellicht is het een onderwerp dat pas in de laatste klassen van de basisschool aan bod komt in de lessen. Ook geven 9 en 10-jarigen minder vaak aan dat zij gehoord hebben over de kinderrechten via organisaties die zich inzetten voor kinderen.

2.4 Op school praten over kinderrechten

School lijkt dus voor kinderen een belangrijke bron van informatie over kinderrechten. Toch komen rechten voor kinderen niet erg vaak aan de orde in de les. Als we direct vragen of er op school wel eens over kinderrechten gepraat wordt, blijkt dat volgens slechts 15 procent van de kinderen er op school ‘vaak’ of ‘altijd’ over kinderrechten wordt gesproken. Bij de meerderheid van de kinderen wordt op school soms over kinderrechten gesproken (53%), en bijna een derde geeft aan dat er op school (bijna) nooit aandacht is voor kinderrechten.

Figuur 3. Op mijn school praten we over kinderrechten (%; gewogen resultaten, (ongewogen) n = 1.128)

HOOFDSTUK 3

MENING OVER KINDERRECHTEN

Voor veel kinderen lijkt het vanzelfsprekend dat kinderrechten niet alleen gaan over henzelf, maar juist ook over andere kinderen, in andere landen. Dat blijkt onder andere uit de manier waarop kinderen de vraag beantwoordden welke kinderrechten zij op kunnen noemen. Nederlandse kinderen refereren in die antwoorden vaak aan een situatie dichtbij, zoals *“een fijne school”*, *“dat mijn mama lief voor me moet zijn”* en *“dat ik kan spelen en niet hoeft te werken”*. Maar minstens zo vaak refereren kinderen aan situaties die vaak verder van hen afstaan of aan kinderen wereldwijd (*“een huis voor arme kinderen”*, *“kinderen hebben recht op onderdak en zorg”* en *“dat ze niet geslagen worden door volwassenen”*). Welke kinderrechten vinden kinderen nu belangrijk voor alle kinderen? Daar gaan we in dit hoofdstuk op in. Ook bekijken we of Nederlandse kinderen de kinderrechten in Nederland goed geregeld vinden.

Waarom is het recht op onderwijs volgens jou belangrijk?

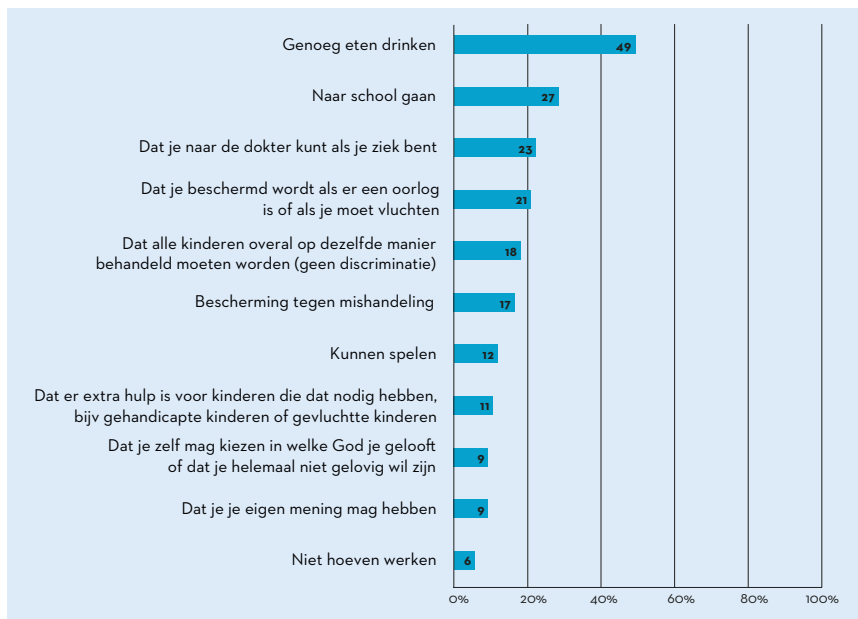
“Omdat alle kinderen een kans moeten krijgen om later geld te verdienen zodat ze normaal kunnen leven”

3.1 Welke kinderrechten zijn belangrijk?

Wat vinden kinderen nu het belangrijkste recht? De kinderen mochten twee antwoorden aanvinken. ‘Eten en drinken’ is voor bijna de helft van de kinderen (49%) één van de dingen die in ieder geval goed geregeld moet zijn, en daarmee het meest genoemde ‘recht’ (zie Figuur 4). Daarnaast vindt ruim een kwart van

de Nederlandse kinderen dat een kind naar school moet kunnen gaan, en iets minder dan een kwart vindt dat kinderen in ieder geval naar de dokter moeten kunnen als ze ziek zijn.

Hoewel vrijheid van meningsuiting vaak spontaan genoemd werd door kinderen als recht, blijkt het relatief minder belangrijk (als kinderen slechts twee rechten mogen kiezen uit een lijst van rechten). Slechts negen procent van de kinderen vindt dat dit in ieder geval geregeld moet zijn. Ook 'dat je zelf mag kiezen in welke God je geloofd of dat je helemaal niet gelovig wil zijn', oftewel vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (Artikel 14) is een relatief onbelangrijk recht. Opvallend is dat slechts zes procent van de kinderen 'niet hoeven werken' noemt als iets wat in ieder geval geregeld moet zijn. Kinderarbeid werd spontaan nog relatief vaak genoemd. Mogelijk relateerden veel kinderen deze vraag aan hun eigen omgeving, en gaan kinderen ervan uit dat het tegengaan van kinderarbeid in Nederland toch al 'goed geregeld' is.

Figuur 4. Dit moet voor kinderen in ieder geval goed geregeld zijn
(%, gewogen resultaten, (ongewogen) n = 1.128)

Waarom vinden kinderen het recht op eten en drinken zo belangrijk? Buiten dat het een basisbehoefte is, relateren kinderen eten en drinken aan kunnen leren, kunnen spelen, en later kunnen werken. Wat betreft het recht op onderwijs geven kinderen veel aan dat het goed is om nu dingen te leren, zodat je later een baan kan krijgen. In Box 1 een greep uit de antwoorden van kinderen.

Box 1. Redenen

Waarom vindt je het belangrijk dat kinderen eten en drinken hebben?

“Als er geen eten of drinken is, dan doet de rest er ook niet toe. Het is het belangrijkste om te kunnen leven”

“Als je goed eet en drinkt wordt je minder snel ziek”

“Anders groei je niet goed en kun je nooit gezond oud worden”

“Anders word je ziek en dan kan je ook niet goed leren op school en dan kun je ook niet spelen”

“Veel kinderen sterven doordat ze geen eten en drinken hebben, en met een volle maag kun je meer voor jezelf opkomen”

Waarom vindt je het belangrijk dat kinderen naar school kunnen gaan?

“Als je naar school gaat kun je dingen leren en kun je later een beroep gaan uitoefenen en geld verdienen, meer dan als je nooit naar school geweest ben”

“Als je t thuis niet zo fijn hebt kun je er op school over praten”

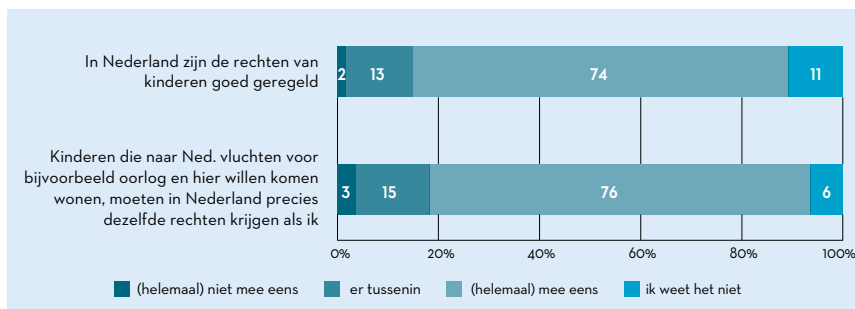
“Iedereen moet een opleiding hebben anders kan je niet lezen, schrijven en later aan het werk. Je leert ook met andere kinderen spelen en hen kennen”

3.2 Mening over kinderrechten in Nederland

In de inleiding schreven we al dat experts van ngo's op het gebied van kinderrechten en kinderen jaarlijks een rapport samenstellen over de situatie rondom kinderrechten in Nederland. In 2014 concludeerden zij dat het leven van kinderen over het algemeen goed is, maar dat er ook nog veel verbeteringen mogelijk zijn, bijvoorbeeld in de toegankelijkheid van basisvoorzieningen en de kinderrechten voor groepen Nederlandse kinderen. Sommige kinderen vallen buiten de boot (Kinderrechtencollectief, 2014). Maar wat vinden Nederlandse kinderen er zelf van? Zijn de rechten van kinderen in Nederland goed geregeld?

De meerderheid van de kinderen, 74 procent, vindt dat de rechten van kinderen in Nederland goed geregeld zijn (zie Figuur 5). Vijftien procent van Nederlandse kinderen vindt dat er nog verbetering mogelijk is wat betreft kinderrechten in Nederland. Maar, slechts 2 procent daarvan is het (helemaal) niet mee eens met de stelling. Een substantieel deel van de kinderen geeft aan dat zij 'het niet weten' (11%). Eerder bleek al dat 40 procent van de kinderen spontaan geen kinderrechten kon noemen, en de meerderheid van de kinderen nog nooit van het Kinderrechtenverdrag heeft gehoord. In dat licht is het niet gek dat veel kinderen niet weten of de kinderrechten in Nederland goed geregeld zijn.

Jongens en meisjes hebben ongeveer dezelfde mening over hoe goed de kinderrechten in Nederland geregeld zijn. Wel vinden 12-jarigen vaker dan 11-jarigen dat de kinderrechten in Nederland goed geregeld zijn.

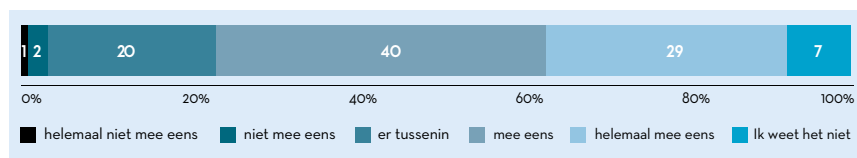

Figuur 5. Stellingen: mening over kinderrechten in Nederland
(%, gewogen resultaten, (ongewogen) n = 1.128)

Kinderrechten zijn er voor alle kinderen uit alle landen, zonder uitzondering. Voor vluchtelingen(kinderen) is nog meer geregeld in het Kinderrechtenverdrag: “Een kind dat asiel zoekt of erkend is als vluchteling, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand ongeacht of hij of zij alleenstaand of bij zijn ouders is. De overheid moet proberen de ouders of andere familieleden van alleenstaande gevluchte kinderen op te sporen. Als dat niet lukt, heeft het kind recht op dezelfde bescherming als elk ander kind zonder ouderlijke zorg”.

Drie kwart van de kinderen vindt dat kinderen die naar Nederland zijn gevlucht precies dezelfde rechten moeten krijgen als henzelf (zie Figuur 5). Er zijn hier geen verschillen tussen jongens en meisjes of tussen ‘oudere’ en ‘jongere’ kinderen. Ook hier zien we dat een substantieel deel van de kinderen geen duidelijke mening heeft over de stelling (er tussenin:15%, ik weet het niet: 6%).

Tot slot is een vraag gesteld over hoe kinderen kijken naar het toepassen van een kinderrecht in de eigen leefomgeving. In Nederland maken 70.000 kinderen per jaar een echtscheiding mee². In Artikel 9 van het kinderrechtenverdrag staat dat kinderen het recht hebben om bij de ouders te leven en op omgang met beide ouders als het kind van één of beide ouders gescheiden is, tenzij dit niet in zijn of haar belang is. Bij de procedures die gaan over scheidingen moet naar de mening van kinderen én ouders worden geluisterd. Het merendeel van de Nederlandse kinderen (69% (helemaal) mee eens) vindt zelfs dat kinderen bij een scheiding zelf zouden moeten kunnen bepalen bij wie zij willen wonen, en niet de ouders (zie Figuur 6). Veel kinderen vinden dus dat ze zelf een belangrijke stem zouden moeten hebben.

Figuur 6. Bij een scheiding zou een kind zelf mogen bepalen bij welke ouder het wil wonen en niet de ouders (% ,gewogen resultaten, (ongewogen) n = 1.128)

² <http://www.nji.nl/Scheiding-Achtergronden-Cijfers>.

HOOFDSTUK 4

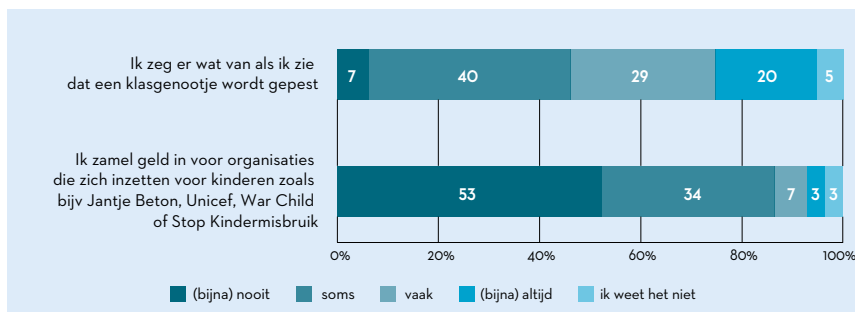
IN DE PRAKTIJK

In dit laatste hoofdstuk gaan we in op nog twee aspecten van kinderrechten. Allereerst bekijken we of Nederlandse kinderen zich in hun gedrag relateren aan de kinderrechten. Daarnaast wordt met twee stellingen aandacht besteed aan de mate waarin Nederlandse kinderen de kinderrechten ervaren.

4.1 Gedrag en de kinderrechten

In Artikel 28 (over onderwijs) van het Kinderrechtenverdrag staat dat ‘de handhaving van de discipline op school de menselijke waardigheid en kinderrechten moet respecteren’. Van de ondervraagde kinderen zegt 49 procent er vaak of altijd wat van als dit in het geding is, bijvoorbeeld als ze zien dat een klasgenootje gepest wordt (zie Figuur 7). Een kleine minderheid, zeven procent, zegt hier nooit wat van.

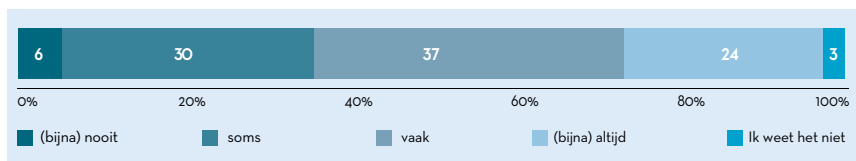
Zijn Nederlandse kinderrechten verder actief met de kinderrechten bezig? Eén op de tien kinderen tussen de 9 en 12 jaar zamelt zelf geld in voor organisaties die zich inzetten voor kinderen in Nederland of daarbuiten, zoals Jantje Beton, Unicef, War Child of Stop Kindermisbruik. Er zijn geen verschillen tussen jongens en meisjes. Hetzelfde geldt voor kinderen van verschillende leeftijden.

Figuur 7. Gedrag met betrekking tot kinderrechten in Nederland (%; gewogen resultaten, (ongewogen) n = 1.128).

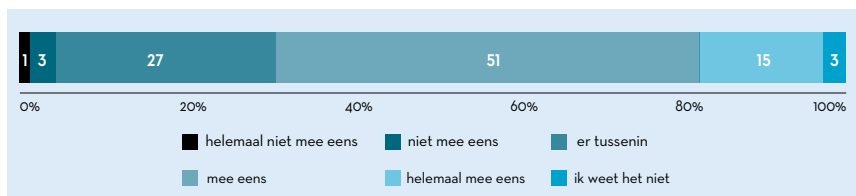
4.2 Ervaren kinderrechten in Nederland

Ervaren Nederlandse kinderen de ‘vrijheid’ van de kinderrechten in hun dagelijks leven? We legden hierover twee stellingen voor. Over het recht op vrijheid van meningsuiting zijn de meningen verdeeld. Opvallend is echter dat ruim een derde van de kinderen voelt zich slechts soms of (bijna) nooit vrij om in de klas te zeggen wat hij/zij denkt (zie Figuur 8). Eerder bleek dat kinderen het recht op vrijheid van meningsuiting relatief vaak spontaan noemen als recht. Er lijkt dus een gat te zitten tussen het bewustzijn van dit recht en de vrijheid voelen om daadwerkelijk gebruik te maken van het recht om te zeggen wat je vindt. Er zijn hierin geen verschillen tussen jongens en meisjes of tussen ‘oudere’ en ‘jongere’ kinderen.

Figuur 8. Ik voel me vrij om in de klas te zeggen wat ik denk
(%, gewogen resultaten, (ongewogen) n = 1.128).

Over de mate waarin er door volwassenen naar kinderen wordt geluisterd zijn kinderen wat positiever. Twee derde van de kinderen is het (helemaal) eens met deze stelling (zie Figuur 9). Slechts vier procent is het hier (helemaal) niet mee eens. Jongens vinden minder vaak dan meisjes dat de volwassenen in hun omgeving goed naar hen luisteren.

Figuur 9. De volwassenen in mijn omgeving luisteren goed naar mij
(%, gewogen resultaten, (ongewogen) n = 1.128).

HOOFDSTUK 5

TOT SLOT

Op 20 november 1989, nu zo'n 25 jaar geleden, hebben landen uit de hele wereld afspraken gemaakt over de rechten van kinderen in het Kinderrechtenverdrag. De bekendheid van het Kinderrechtenverdrag is onder Nederlandse kinderen niet groot. Bijna twee derde van de kinderen heeft nog nooit van het VN-Kinderrechtenverdrag gehoord. Dat betekent echter niet dat kinderrechten geen rol spelen voor kinderen. Zo'n 60 procent van de kinderen kan tenminste één recht noemen, veel van hen noemen spontaan meer dan één recht. Relatief bekende rechten zijn het recht op 'eten en drinken', het recht op onderwijs en recht op een (veilige) leefomgeving.

Het recht op 'voldoende eten en schoon drinkwater' is ook voor bijna de helft van de kinderen het belangrijkste recht, één van de dingen die in ieder geval goed geregeld moet zijn. Het is volgens de kinderen niet alleen een basisbehoefte, maar maakt ook dat je kan spelen, leren, gezond blijft en later goed kan werken. Daarnaast vinden Nederlandse kinderen het belangrijk dat een kind naar school moet kunnen gaan en dat kinderen in ieder geval naar de dokter moeten kunnen als ze ziek zijn. Opvallend is dat óók dat 'slechts' drie kwart van de kinderen vindt dat kinderen die naar Nederland zijn gevlucht precies dezelfde rechten moeten krijgen als henzelf.

In Nederland zijn kinderrechten relatief goed geregeld, al zijn er natuurlijk wel verbeteringen mogelijk. Het Kinderrechtencollectief wijst in haar rapportage over 2014 bijvoorbeeld op kwetsbare groepen die buiten de boot dreigen te vallen en op de gevolgen van de economische crisis voor de situatie van kinderen. De meerderheid van de kinderen is het er wel mee eens dat de rechten van kinderen in Nederland goed geregeld zijn. Een substantieel deel van de kinderen weet niet of de kinderrechten in Nederland goed geregeld zijn of heeft er geen sterke mening over. Mogelijk speelt voor deze groep onbekendheid met de kinderrechten een rol.

Wat gebeurt er om die onbekendheid met kinderrechten weg te nemen? Bij de meerderheid van de kinderen wordt op school soms over kinderrechten

gesproken. Bijna een derde geeft aan dat er op school (bijna) nooit aandacht is voor kinderrechten. De meerderheid van de kinderen hoorde dan ook over de kinderrechten op school in plaats van ergens anders. Toch wordt er ook thuis, door ouders en familie, over kinderrechten gepraat en geeft een kwart van de kinderen aan via televisie of kranten over kinderrechten te hebben gehoord.

Alles bijeengenomen lijken Nederlandse kinderen de kinderrechten belangrijk te vinden, met name rechten die de basisbehoeften zeker stellen. In de kennis onder Nederlandse kinderen over de kinderrechten en over het Kinderrechtenverdrag is nog een slag te maken.

VERANTWOORDING

Voor dit onderzoek is een online vragenlijst voorgelegd aan een representatieve steekproef van 2.601 kinderen tussen de negen en twaalf jaar uit de TNS NIPObase. Deze kinderen ontvingen via hun ouders een uitnodiging om mee te doen aan het onderzoek. Het veldwerk heeft plaatsgevonden tussen 11 en 17 augustus 2014.

Bij de constructie van de vragenlijst is rekening gehouden met de complexiteit van de onderwerpen, bijvoorbeeld door complexe kinderrechten te vertalen in meer toegankelijke formuleringen. 1.128 kinderen vulden de vragenlijst helemaal in. Hun antwoorden zijn gebruikt voor deze rapportage. De resultaten zijn gewogen naar geslacht, leeftijd, sociale klasse, huishoudgrootte en regio.

LITERATUUR

- Kinderrechtencollectief (2014). *Kinderrechten in Nederland*. De vierde NGO-rapportage van het kinderrechtencollectief aan het VN-Kinderrechtencomité. Leiden: Kinderrechtencollectief.
- Kinderrechtencollectief (2012). *Jongerenrapportage over kinderrechten in Nederland 2012*. NJR.
- Europese Unie (2011). *Kinderrechten door de ogen van kinderen*. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie.

Alle kinderen hebben, zonder uitzonderingen, rechten. Die rechten zijn in 1989 vastgelegd in het VN-Kinderrechtenverdrag. In Nederland wordt de naleving van de kinderrechten gecontroleerd door bijvoorbeeld het College voor de Rechten van de Mens en sinds 2011 kent Nederland een Kinderombudsman. Daarnaast zijn er (non-gouvernementele) organisaties die zich bezighouden met de situatie van kinderen, in Nederland en daarbuiten.

Hoe denken Nederlandse kinderen eigenlijk zelf over kinderrechten? In dit rapport belichten we kinderrechten vanuit het perspectief van Nederlandse kinderen van negen tot twaalf jaar. Ruim 1.100 kinderen gaven hun mening en ervaringen in een online vragenlijst. Zijn kinderen bekend met de rechten in het verdrag? Welke kinderrechten vinden zij belangrijk? En zijn ze tevreden over de kinderrechtensituatie in hun eigen omgeving en in Nederland? Deze en andere vragen komen in deze studie aan bod.